

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i anledning av skador till följd av Vänerns översvämning jämte i samma ämne väckta motioner.

(1:a avd.)

•I en till riksdagen den 2 mars 1928 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 167 har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att för understöd åt vissa jordbrukare vid Vänern i anledning av år 1927 inträffade översvämningar må från det i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter disponeras ett belopp av intill 200,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

I två inom riksdagen före berörda propositions avlämnade väckta likalydande motioner nämligen nr 181 i första kammaren av herr *Lundell m. fl.* och nr 260 i andra kammaren av herr *Ros m. fl.* har hemställts, att riksdagen ville bevilja ett anslag av 200,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att enligt grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas, tilldelas genom Vänerns översvämningar år 1927 svårast hem sökta personer.

Motioner.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Sedan under år 1927 ett ovanligt högt vattenstånd varit rådande i Vänern, varigenom vållats betydande översvämningar och strandägare åsamkats stora skador, hava länsstyrelserna i Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län var för sig i skrivelser den 14 och 28 januari 1928 samt den 31 december och den 13 december 1927 gjort framställning om medels beredande med största möjliga belopp för utlämnande av bidrag åt behövande personer. Till grund för länsstyrelsernas skrivelser — vilka föranletts av inkomna framställningar från enskilda nödlidande jordbrukare m. fl. om bistånd — hava legat värderingar av skador å åker, äng och invallningar samt i vissa fall å betesmark, vilka värderingar verkstälts av för ändamålet särskilt tillkallade uppskattningsmän.

Infordrade utlåtanden i ärendet hava avgivits den 3 februari 1928 av lantbruksstyrelsen samt den 13 februari 1928 av statskontoret.

Det må erinras, att Kungl. Maj:t tidigare på grund av åren 1910 och 1924 inträffade översvämningar av Vänern från undsättningsfonden beviljat hjälpbehövande jordbrukare understöd, på grund av skador vid förstnämnda tillfälle med sammanlagt omkring 90,000 kronor enligt skilda beslut under åren 1911—1913 samt för skador vid det senare tillfället med tillhoppa 38,000 kronor enligt beslut den 22 januari 1926. 1910 års skador hade uppskattats till omkring 890,000 kronor samt 1924 års skador till omkring 1,108,000 kronor.

Totala beloppet av den genom 1927 års översvämning av Vänern orsakade skadan av nu förevarande slag omkring sjön har enligt en inom lantbruksstyrelsen med stöd av föreliggande handlingar gjord sammanställning uppskattats till ett belopp av tillhoppa 1,271,503 kronor 55 öre, varav 83,339 kronor 25 öre för Älvsborgs län, 452,573 kronor 60 öre för Skaraborgs län samt 735,590 kronor 70 öre för Värmlands län. Skadebeloppen hava av respektive länsstyrelser uppdelats med hänsyn till möjligheten för vederbörande jordägare att själva bära de gjorda förlusterna. Denna fördelning tydliggöres av nedanstående uppställning, i vilken under I inräknats sådana skadebelopp, som utan anlitande av nödhjälp ansetts vara för jordägarna överkomliga, medan under II och III upptagits sådana förluster, till vilkas lindrande statsunderstöd funnits böra utgå. Vissa av de utav sistnämnda förluster drabbade jordägarna ansåges emellertid vara i stånd att återbetala eventuellt erhållna nödhjälpsmedel. Övriga jordägares förluster till belopp, som angivas under III, borde däremot i betraktande av vederbörandes svaga ekonomi täckas med statsbidrag.

	I.	II.	III.	Summa.
Älvsborgs län, kronor	—	37,471: 80	45,867: 45	83,339: 25
Skaraborgs » »	161,169: 50	127,169: 50	164,234: 60	452,573: 60
Värmlands » »	447,193: 70	121,484: 15	166,912: 85	735,590: 70
Summa kronor	608,363: 20	286,125: 45	377,014: 90	1,271,503: 55

Den vattenskadade marken har beräknats till följande ungefärliga arealer, nämligen i Älvsborgs län 580 hektar, i Skaraborgs län 3,200 hektar och i Värmlands län 6,900 hektar eller sammanlagt till omkring 10,680 hektar.

Lantbruksstyrelsen har i till Kungl. Maj:t avgivet utlåtande bland annat framhållit vid bedömandet av föreliggande framställningar om ersättning av statsmedel för skada, som förorsakats av Vänerns översvämningar, borde särskilt beaktas, att ovissheten om utgången av det sedan ett flertal år tillbaka anhängiga målet om sjöns reglering för kraftändamål i icke ringa mån torde hava utgjort ett hinder såväl för sådan omläggning av jordbruksdriften, som kunde anses påkallad av Vänerns vattenståndsförhållanden, som även för tillkomsten av eljest önskvärda invallningar vid sjön. Styrelsen har vitsordat önskvärldheten av att jordinnehavare, vilka åsam-

kats skada genom Vänerns höga vattenstånd år 1927, i mån av verkligt behov erhöles hjälp med anlåtande av statsmedel i form av lån eller bidrag utan återbetalningsskyldighet. I fråga om de grunder, enligt vilka fördelningen av till länsstyrelsernas förfogande eventuellt ställda medel skulle komma att verkställas, lämnade föreliggande framställningar icke tydligt besked. För samtliga län enhetliga riktlinjer i nämnda avseende torde därför böra uppställas, varjämte det i varje särskilt fall föreliggande nödhjälpsbehovet syntes böra underkastas ytterligare och skärpt kontroll. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning borde därvid särskild uppmärksamhet ägnas åt, bland annat, skadans relativa betydelse i förhållande till respektive jordbruks totala areal och dess därav följande inverkan på vederbörandes utkomstmöjligheter.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom förut erinrats har redan tidigare i anledning av timade översvämningar åren 1910 och 1924 understöd i särskild ordning beviljats nödlidande jordbrukare vid Vänern. Liknande skäl torde tala för att staten även denna gång lämnar sitt bistånd, desto mer som, såvitt utredningen i ärendet giver vid handen, de skadegörande verkningarna av 1927 års översvämningar av skilda anledningar kunna väntas bli synnerligen omfattande och medföra, att särskilt många mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare komma i en synnerligen bekymmersam ställning. Härtill torde jämväl medverka den ovanligt korta tid, som förflutit mellan Vänerns båda senaste översvämningar. De genom högvattnet 1924 hårdare drabbade hade icke hunnit åter bringa sin ekonomi i jämvikt, när 1927 års översvämning tillfogade dem nya än större förluster. Det mindre understöd, som staten lämnade för 1924 års skador, torde väl för många hava varit till nytta utan att dock för upphjälpanDET av den skadelidandes ställning bli av mera ingripande betydelse.

Av lantbruksstyrelsen har framhållits, att de utförda skadevärderingarna delvis varit tämligen summariska samt verkställts efter i viss mån skiljaktiga grunder inom de olika länen. Även de inhämtade uppgifterna rörande vederbörande markägares ekonomiska förhållanden synas vara mindre fullständiga. Önskligt hade tvivelsutan varit, att säkrare hållpunkter förelegat för bedömandet av hjälpbehovet och avvägandet av erforderligt anslagsbelopp. Med hänsyn till ärendets angelägna och brådskande natur vill jag dock tillstyrka, att anslagsfrågan nu företages till avgörande utan avvaktande av ytterligare utredning.

Vid ståndpunkttagandet till anslagsfrågan torde de gjorda sammanställningarna över de uppkomna totala skadeförlusterna kunna tjäna till vägledning. Enligt nämnda sammanställningar utgör sammanlagda beloppet av inträffad skadegörelse å åker- och ängsmark samt invallningar omkring 1,270,000 kronor. Härav beräknas omkring 375,000 kronor falla på jordbrukare i behov av nödhjälP och i övrigt med så svag ekonomi, att återbetalning av lämnade understöd icke bör ifrågasättas. Med utgångspunkt härifrån vill jag tillstyrka, att för ändamålet ställes till förfogande intill 200,000 kronor, ett belopp som avvägts med hänsyntagande till att understöd endast bör lämnas till verkligt hjälpbehövande, mindre bemedlade jordbrukare. Genom ett dylikt anslag skulle understöd kunna utlämnas till täckande av i medeltal omkring 50 procent av de mest hjälpbehövandes förluster, såvitt desamma framgå av den nu föreliggande utredningen.

Beträffande de närmare fördelningsgrunderna får jag hänvisa till vad lantbruksstyrelsen i detta avseende anført. För ernående av önskvärd rättvisa och jämnhet synes, såsom nämnda styrelse framhållit, ytterligare utredning erforderlig. Jag förutsätter, att vederbörande länsstyrelser erhålla uppdrag att under samverkan sinsemellan uppgöra enhetliga riktlinjer i sådant avseende. Å Kungl. Maj:t läres böra ankomma att, sedan dylik ytterligare utredning inkommit, närmare besluta angående anslagets fördelning.

I avseende å sättet för beredande av täckning för det ifrågasatta beloppet är visserligen att märka, att tidigare beviljade medelsbelopp utgått från undsättningsfonden. Såsom av statskontoret närmare belysts, är dock fondens tagande i anspråk denna gång, i betraktande av understödets storlek samt fondens övriga uppgifter, knappast tillrädligt. Med avseende härå må tillika framhållas, att vissa andra framställningar föreligga, avseende understöd för förluster, vilka genom andra under 1927 inträffade vattenflöden drabbat ekonomiskt mindre väl ställda lantmän. Önskvärt synes vara, att medel ur nämnda fond må finnas tillgängliga för de bidrag, som i dylika fall skäligen må prövas böra utgå och vilka i övrigt icke synas komma att uppgå till några större belopp.

Av vad jag förut anført torde framgå, att det är angeläget, att ifrågasatt understöd kommer vederbörande tillhanda snarast möjligt, varför understödsbeloppen lära böra utanordnas redan under innevarande budgetår. På grund härav och med hänsyn tagen till förevarande utgifts karaktär av en engångsutgift, vilken icke kunnat förutses, anser jag mig böra tillstyrka, att för ändamålet må disponeras det i riksstaten upptagna förslagsanslaget till oförutsedda utgifter, vartill dock riksdagens medgivande förutsättes. Av nämnda anslag, vilket för budgetåret 1927—1928 utgör 1,000,038 kronor, har hittills under samma budgetår av Kungl. Maj:t anvisats ett belopp av omkring 101,150 kronor, och hava från anslaget utbetalts omkring 355,000 kronor, därav 250,000 kronor hänföra sig till en av riksdagen (R. skr. nr 173/1926) medgiven disposition av högst 1,000,000 kronor för bränslekommissionens avveckling. Enligt inhämtad upplysning torde icke före den 1 juli 1928 komma att för sistnämnda ändamål tarvas ytterligare medelsuttag. Tillika må erinras, hurusom i två till innevarande års riksdag avlåtna propositioner (nr 50 och 58) ifrågasattes, att från anslaget till oförutsedda utgifter må förskottas vissa belopp, vilka emellertid efter det nya budgetårets ingång den 1 juli 1928 skulle ersättas från av riksdagen för de särskilda med förskotten avsedda ändamål beviljade anslag. Även med tagen hänsyn till sålunda väntad anslagsbelastning kan anslaget till oförutsedda utgifter, så vitt för närvarande kan bedömas, utan i varje fall mera avsevärt överskridande bära nu ifrågasatta ytterligare utgift.»

Utskottet.

Med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter anser sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet hemställer,

- 1) att riksdagen må medgiva, att för understöd åt vissa jordbrukare vid Vänerne i anledning av år 1927 inträffade översvämningar må från det i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppförda förslagsanslaget till oför-

utsedda utgifter disponeras ett belopp av intill 200,000 kronor,

2) att de väckta motionerna I: 181 och II: 260 må anses besvarade genom vad utskottet hemställt under punkt 1 här ovan.

Stockholm den 17 april 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 43.
